

ВІДГУК

офіційного опонента доктора філологічних наук, професора,
професора кафедри іноземних мов і перекладу
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Кравченко Наталії Кимівни
на дисертацію **Довбні Олексія Юрійовича**
«Метафорика медійного образу Ілона Маска (на
матеріалі даних англомовних корпусів)»,
подану до захисту на здобуття ступеня вищої освіти
доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена поєднанням вагомих суспільно-комунікативних та власне наукових чинників. У сучасному цифровізованому медійному середовищі бізнес-медіа відіграють істотну роль у формуванні суспільних уявлень, у тому числі про персоналії, які набувають статусу впливових акторів у бізнесовій, технологічній, політичній та соціальній сферах. Ілон Маск належить до таких знакових постатей, чия діяльність і публічна поведінка постійно перебувають у центрі медійної уваги, а оцінки його особистості та діяльності варіюють від образу технологічного інноватора й футуриста до суперечливої і навіть одіозної публічної фігури.

За таких умов особливого значення набуває необхідність поглиблення лінгвістичного осмислення механізмів формування медійного образу цієї публічної особи. Попри значну кількість досліджень, присвячених Ілону Маску в економічному, політичному, соціологічному та медійному аспектах, метафоричні механізми конструювання його образу в англомовному дискурсі бізнес-медіа досі не отримали комплексного системного висвітлення. Саме концептуальна метафора є одним із ключових когнітивно-дискурсивних інструментів, за допомогою якого складні, абстрактні або суперечливі характеристики особи структуруються через конкретні образні моделі, набувають оцінного забарвлення та стають доступними для масового сприйняття. Тому встановлення закономірностей метафоричної репрезентації образу Ілона Маска надає змогу глибше зрозуміти способи його

концептуалізації в сучасному медійному просторі. Важливим аспектом актуальності є й те, що медійний образ не формується виключно вербальними засобами. Сучасна бізнес-медіакомунікація характеризується активною взаємодією текстових, візуальних та мультимодальних ресурсів, що зумовлює необхідність комплексного аналізу різних способів й модусів метафоричного представлення досліджуваної персоналії. Залучення корпусних даних, своєю чергою, забезпечує емпіричну обґрунтованість установлених закономірностей і дає можливість виявити продуктивні метафоричні моделі не на основі окремих ілюстративних прикладів, а з урахуванням їхньої реальної функціональної представленості в медійному дискурсі.

Отже, актуальність дисертаційного дослідження визначається, з одного боку, суспільною значущістю та медійною резонансністю постаті Ілона Маска, а з іншого – потребою подальшого розвитку когнітивно-дискурсивних підходів до вивчення медійної репрезентації публічних осіб. Поєднання теорії концептуальної метафори, концептуальної інтеграції, мультимодального аналізу, когнітивно-критичного дискурс-аналізу та корпусної методології забезпечує комплексне бачення процесів метафоричного конструювання медійного образу й робить обрану тему своєчасною та науково перспективною.

У дисертації наведено результати досліджень, одержаних під час виконання науково-дослідної теми кафедри ділової іноземної мови та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна "Когнітивно-прагматичний і мультимодальний аналіз дискурсу" (2025-2029 рр.) і наукової теми факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського "Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу" (номер державної реєстрації 0114U004320)

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Їх достовірність забезпечується чітко визначеними метою і завданнями дослідження, належною

теоретико-методологічною базою, опрацюванням значного кола наукових джерел із проблем критичного дискурс-аналізу у його когнітивному та корпусноорієнтованому ракурсі, теорії концептуальної метафори, у тому числі у її модифікованій версії, теорії утілення та образ-схем, фреймової семантики, теорії мультимодальної метафори, корпусної лінгвістики. Автор послідовно застосовує комплекс методів, адекватних предмету та меті дослідження, у тому числі корпусно-орієнтований метод КДА, метод фреймово-слотового моделювання, метод критичного метафоричного аналізу та ін., що дозволяє отримати аргументовані результати та сформулювати переконливі висновки.

Обґрунтованість основних положень дисертації також підтверджується репрезентативністю фактичного матеріалу, системністю його аналізу та логічним зв'язком між теоретичними узагальненнями й результатами емпіричного дослідження. Висновки роботи впливають із проведеного аналізу, є послідовними, належним чином аргументованими та відповідають поставленим завданням дослідження. Вагомим чинником достовірності отриманих результатів є опрацювання значного корпусу автентичних даних з бізнес-медіа загальною кількістю 7 035 578 токенів, пов'язаних з Ілоном Маском і його діяльністю, які були відібрані за допомогою бази LexisNexis за період з 2013 по 2025 рік, що забезпечує репрезентативність емпіричної бази дослідження.

Наукова новизна проведеного дисертантом дослідження має комплексний характер і визначається низкою вагомих результатів, які розширюють сучасні уявлення про когнітивно-дискурсивні механізми формування медійного образу публічної особи. Передусім, істотним науковим здобутком є системне встановлення закономірностей метафоричної концептуалізації образу Ілона Маска в англomовному дискурсі бізнес-медіа. На основі корпусного матеріалу дисертантом не лише виокремлено основні метафоричні моделі, а й визначено характер їхньої функціональної реалізації

та продуктивності, що дало змогу перейти від аналізу окремих метафоричних уживань до виявлення стійких закономірностей їх системної взаємодії.

Важливим і новим результатом є також виявлення та систематизація метафоричних кластерів, у межах яких різні концептуальні проєкції взаємодіють у процесі формування цілісного медійного образу досліджуваної персоналії. Такий підхід поглиблює традиційне розуміння метафори і дає можливість простежити комплексний характер метафоричного конструювання образу бізнес-лідера.

Окремий науковий внесок дисертації становить розширення уявлень про мультимодальну складову медійної метафорики. Дисертантом встановлено основні способи взаємодії вербального та візуального компонентів у метафоричному представленні Ілона Маска, що дозволило врахувати специфіку сучасного цифрового медіасередовища та показати, як різні семіотичні ресурси спільно беруть участь у формуванні його медійної репрезентації.

Науково значущим є й комплексне осмислення функціонального навантаження концептуальних метафор різного ступеня схемності. Їх розгляд не обмежується встановленням джерельних і цільових доменів, а охоплює когнітивні, прагматичні та емотивно-оцінні параметри метафоричної концептуалізації. Це дало підстави реконструювати основні характеристики медійного образу Ілона Маска, які актуалізуються через метафоричні засоби в бізнес-медіадискурсі. Важливою складовою наукової новизни є створення спеціалізованих корпусів вербальних і мультимодальних медіаданих, репрезентативних для дослідження метафоричної концептуалізації образу Ілона Маска. Їх формування створює надійну емпіричну основу для кількісного та якісного аналізу й водночас становить самостійний ресурс для подальших когнітивно-дискурсивних і корпусно-лінгвістичних досліджень.

У сукупності зазначені результати розвивають методологічний потенціал когнітивного корпусно-орієнтованого критичного дискурс-аналізу

та поглиблюють його застосування до дослідження метафоричного й мультимодального конструювання медійної репрезентації публічної особи.

Оцінка змісту дисертації, її структура та завершеність. Дисертаційне дослідження має чітку й логічно вмотивовану структуру, яка відповідає його меті, завданням та обраному когнітивно-дискурсивному підходу. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (316 наукових джерел, з них 277 іноземною мовою), джерел ілюстративного матеріалу, а також спеціалізованого програмного забезпечення. Робота містить 45 таблиць (з них 16 – у додатках) і 26 рисунків. Загальний обсяг складає 245 сторінок (10,2 авт. арк.), обсяг основного тексту – 184 стор. (7,9 авт. арк.). Зміст кожного розділу органічно пов'язаний із загальною концепцією дослідження та спрямований на розв'язання поставлених наукових завдань.

У вступі визначено актуальність дослідження, сформульовано його мету і завдання, об'єкт та предмет, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, репрезентовано методи дослідження і фактичний матеріал, наведено інформацію про апробацію результатів дисертації і структуру роботи. У першому розділі «Принципи когнітивного аналізу образу Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» сформовано теоретико-концептуальне підґрунтя дослідження: окреслено основні положення когнітивного критичного дискурс-аналізу, уточнено специфіку бізнес-медіадискурсу та розглянуто медійний образ як об'єкт когнітивно-дискурсивного аналізу. Особливу увагу приділено концептуальній метафорі та механізмам її функціонування у формуванні медійної репрезентації особи. Другий розділ «Корпусна методологія дослідження концептуальних метафор у дискурсі бізнес-медіа» забезпечує методологічний перехід від теоретичних положень до емпіричного аналізу. У ньому обґрунтовано корпусноорієнтований характер дослідження, визначено принципи формування емпіричної бази та послідовність процедур, застосованих для виявлення й інтерпретації метафоричних засобів. Третій і четвертий розділи

становлять основну аналітичну частину роботи. У третьому розділі «Метафоричні моделі вербалізації ментального образу Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» встановлено закономірності вербальної метафоричної концептуалізації образу Ілона Маска та визначено внесок різних типів метафор у його формування. Четвертий розділ «Мультиmodalьні метафори, що актуалізують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» закономірно розширює аналіз за межі суто вербального матеріалу, зосереджуючись на мультиmodalьній метафориці та взаємодії вербальних і візуальних компонентів у медійному представленні досліджуваної персоналії.

Отже, композиція дисертації відображає послідовний рух від теоретичного осмислення проблеми та розроблення методологічного інструментарію до аналізу конкретного мовного й мультиmodalьного матеріалу та узагальнення результатів щодо особливостей метафоричного конструювання медійного образу Ілона Маска. Загальні висновки систематизують основні результати проведеного дослідження та окреслюють перспективи подальшого наукового пошуку.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. На підставі вивчення тексту дисертації здобувача Довбні О.Ю. встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно. Коефіцієнт подібності становить 2,9% (коефіцієнт 1) та 1,01% (коефіцієнт 2), що не перевищує допустимої межі (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі StrikePlagiarism.com).

Повнота висвітлення основних наукових результатів у публікаціях. Апробація результатів дисертації відбувалася шляхом публікацій наукових праць, шести доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях. Основні положення дисертаційної праці відображено у 12 публікаціях автора (з них сім одноосібних та п'ять у співавторстві), з яких одна стаття надрукована у виданні, що індексується в базі Scopus, чотири статті – у наукових фахових виданнях України, одна стаття – у зарубіжному періодичному виданні країни Євросоюзу; а також у шести тезах доповідей на

наукових конференціях. Наукові результати, висвітлені в дисертації, повністю відображено в наукових публікаціях здобувача.

Теоретична і практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи. Дисертація є внеском у когнітивний корпусно-орієнтований критичний дискурс-аналіз, теорії концептуальної метафори, зокрема, її розширеної версії, мультимодальної метафори і концептуальної інтеграції. Отримані результати і висновки сприяють подальшим розробкам у галузі корпусної лінгвістики, дискурсології та медіалінгвістики. Практична значущість роботи визначається можливістю застосування її результатів у курсах із лексикології англійської мови (розділ «Семасіологія»), стилістики англійської мови («Стилістична семасіологія», «Публіцистичний стиль»), загального мовознавства («Мова і мислення», «Семантика»), а також у спецкурсах з когнітивної дискурсології, політичної лінгвістики, теорії комунікації, медіалінгвістики, теорії мультимодальної метафори, корпусної лінгвістики та у подальших студіях магістрантів і аспірантів. Результати дослідження можуть бути корисними для професійних медіааналітиків, PR-спеціалістів та інших фахівців у сфері комунікацій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, висловимо окремі зауваження та рекомендації:

1. Потребує уточнення застосування термінології та аналітичного апарату теорії концептуальної інтеграції, зокрема розмежування понять ментальний простір, вхідний простір, фрейм та концептуальна метафора. У наведеному на с. 51 аналізі M1–M4 реконструюються на основі різних метафоричних висловлень і фактично функціонують як окремі концептуалізації, об'єднані в дискурсивну мережу, однак не представлено достатнього обґрунтування їхнього статусу як вхідних просторів однієї інтеграційної мережі та характеру мапувань між ними й блендом. M1–M4 виглядають швидше як кілька метафоричних концептуалізацій, об'єднаних у дискурсивний кластер, ніж як чотири вхідних простори однієї мережі. Якщо

M1–M4 є металевими просторами, бажано було б показати, як вони беруть участь у конкретній мережі інтеграції: які утворюють міжпросторові відображення, з чого складається простір спільних ознак, що саме проєктується в бленд і яка виникає емерджентна структура.

2. С. 53. Потребує уточнення твердження про те, що ідентифікація референта може «змінювати» концептуальну метафору (BUSINESS IS WAR / BUSINESS IS STRUGGLE / BUSINESS IS SPORTS), оскільки ідентифікація референта та реконструкція корелятивного домену є різними рівнями метафоричного аналізу. Інша річ, що той самий метафоричний фрагмент може допускати різні інтерпретації джерельного домену, особливо якщо він не експлікований. Наприклад, вираз *battle for market share* досить однозначно активує WAR, тоді як *fight for market share* може бути концептуалізовано як WAR, STRUGGLE чи COMPETITION залежно від контексту. Але це не означає зміну метафори внаслідок ідентифікації референта, а різну реконструкцію джерельного домену і різні мапування.

3. Потребує уточнення ієрархічний статус виокремлених компонентів фрейму ВИДИ СПОРТУ: ІГРИ З М'ЯЧЕМ, БОЙОВІ ВИДИ СПОРТУ та ЛЕГКА/ВАЖКА АТЛЕТИКА. Їх доцільніше розглядати як субдомени або групи джерельних спортивних фреймів, а не як слоти одного фрейму, оскільки кожен з них має власну сценарну структуру та набір фреймових елементів. Наприклад, для BOXING: BOXER – OPPONENT – PUNCH – KNOCKOUT – ROUND – REFEREE – etc. Побажання такого підходу є суб'єктивним, але ставить проблему чіткішого розведення понять домен - субдомен - кадр - слот/елемент кадру → концептуальна метафора.

4. С. 169: У концепції Юса виділяється не лише прототиповий візуальний референт, але й прототиповий візуальний синтаксис, що є контекстно-вільною інформацією у джерелі та цілі, що дозволяє вибирати *ad hoc* концепції.

5. С. 171. На початку підрозділу 4 про мультимодальну метафору автором задекларовано, що у роботі кожен мультимодальну метафору

«розглядаємо як бленд – результат проєкції елементів з різних вхідних ментальних просторів». Проте у розділі аналіз у ракурсі теорії концептуального блендінгу відсутній, є лише елементи аналізу у ракурсі теорії концептуальної метафори. Водночас, важливо зазначити, що незважаючи на те, що аналіз візуальних метафор у розділі здебільшого дескриптивний, він, однак, надзвичайно цікавий, креативний, «проникливий» і інтелектуальний, аналіз досвідченого дослідника.

Проте, висловлені побажання, у цілому, мають дискусійний характер, а тому істотно не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Дисертаційне дослідження Довбні Олексія Юрійовича містить значні наукові доробки, нові, раніше не захищені наукові положення. Результати дослідження є новими і переконливими.

З огляду на це, вважаємо, що дисертація «Метафорика медійного образу Ілона Маска (на матеріалі даних англомовних корпусів)» є завершеною, комплексною, самостійною науковою працею, що має теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор Довбня Олексій Юрійович заслуговує на присудженні ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземної філології і перекладу
Гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Наталія КРАВЧЕНКО

PROTOCOL
creation and verification of a qualified and advanced electronic signature

Date and Time: 08:21:55 17.08.2026

Filename with signature: ВІДГУК_Довбня.docx.asice

File size with signature: 35.0 KB

Filename without signature: ВІДГУК_Довбня.docx.zip

File size without signature: 30.4 KB

Signature verification result: Signature created and verified successfully. Data integrity confirmed

Signer: Кравченко Наталія Кимівна

Full name: Кравченко Наталія Кимівна

Country: Ukraine

TIN: 2300214386

Signature time (verified by a qualified signature timestamp from the provider): 12:16:48 11.08.2026

Certificate issued: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Serial number: 514B5C86A1E5DA1104000000E3F81901A06C0406

Private key carrier type: QSCD crypto module IIT Gryada-301

Serial number of the private key carrier: Not specified

Signature algorithm: DSTU 4145

Signature type: Qualified

Container type: Signature and data in the archive (extended) (ASiC-E)

Signature format: With complete data for verification (XAdES-B-LT)

Certificate: Qualified

Signed files: ВІДГУК_Довбня.docx

Version: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
доктору філологічних наук,
професору
Людмилі Василівні СОЛОЩУК
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента,
доцента кафедри англійської філології Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника **Дойчик Оксани Ярославівни**
на дисертацію **Довбні Олексія Юрійовича**
«Метафорика медійного образу Ілона Маска (на матеріалі даних англomовних
корпусів)», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю В11
Філологія з галузі знань В Культура, мистецтво, гуманітарні науки)

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Обрана тема дослідження є актуальною у зв'язку з її безпосереднім зв'язком із провідним вектором розвитку сучасної мовознавчої науки: інтеграцією теоретичних напрацювань когнітивної лінгвістики, критичного дискурс-аналізу, корпусної лінгвістики, медіалінгвістики задля всебічного вивчення лінгвокогнітивних та мультимодальних механізмів формування медійного образу сучасного бізнес-лідера в умовах глобалізованого інформаційного простору. У лінгвістичному вимірі дослідження заповнює прогалину у вивченні взаємодії вербальних і візуальних семіотичних кодів при опрацюванні складних та амбівалентних ментальних моделей у дискурсі бізнес-медіа. Вибір об'єкта дослідження видається обґрунтованим, оскільки постать Ілона Маска є помітним прецедентним феноменом сучасної медіакультури. Дослідження метафоричної концептуалізації образу та діяльності цього бізнес-лідера дозволяє розкрити приховані важелі впливу ділових засобів масової інформації на формування суспільної думки, підтверджує роль метафори як потужного інструменту фреймінгу, розширює концепцію мультимодальності, демонструючи, як візуальний блендинг, візуальна метафора та метафтонімія конструюють концептуальні структури.

Дисертація Олексія Юрійовича виконана в межах наукової теми кафедри ділової іноземної мови та перекладу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Когнітивно-прагматичний і мультимодальний аналіз дискурсу» (2025-2029 рр.) та наукової теми факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського «Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу» (номер державної реєстрації 0114U004320).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність. Дисертація характеризується цілісністю дослідницької концепції, логічною послідовністю викладу матеріалу та відповідністю між поставленою метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Теоретичні положення роботи спираються на широкий спектр теоретичних джерел, а саме: *когнітивний та корпуснобазований виміри критичного дискурс-аналізу, напрацювання теорій концептуальної метафори та концептуального блендингу, здобутки фреймової семантики, теорії мультимодальної метафори та теорії образ-схем.* Досягнення мети наукового дослідження забезпечується поєднанням таких загальних та лінгвістичних наукових методів, як: *метод дефініційного аналізу у поєднанні з корпусним інструментарієм, метод критичного метафоричного аналізу у поєднанні з методикою корпусної верифікації метафоричних моделей, метод фреймового моделювання та методика реконструкції метафоричних моделей, статистичний аналіз.* Комбінована методика дала змогу Олексію Юрійовичу здійснити різнобічне висвітлення особливостей формування медійного образу Ілона Маска за корпусними даними концептуальних метафор у дискурсі англomовних бізнес-медіа.

Системне опрацювання джерельної бази та комплексний аналіз теоретичного та практичного матеріалу дозволили автору досягти обґрунтованості у формулюванні результатів дослідження. Достовірність результатів забезпечується також значним обсягом емпіричного матеріалу (корпусні дані з бізнес-медіа загальним обсягом 7 035 578 токенів, пов'язаних з Ілоном Маском і його діяльністю).

Висновки дослідження є послідовними, конкретними, висвітлюють етапи й результати вирішення поставлених завдань й логічно впливають зі змісту та завдань роботи.

Наукова новизна роботи, узагальнена автором у положеннях, що виносяться на захист, не викликає сумнівів та визначається комплексним підходом до дослідження метафоричної репрезентації медійного образу Ілона Маска. У дослідженні *вперше*:

- ✓ укладено спеціалізовані корпуси вербальних і мультимодальних даних з медіатекстів бізнес-видань про Ілона Маска,
- ✓ на основі корпусного аналізу обчислено продуктивність концептуальних метафор та систематизовано типові метафоричні кластери, котрі конструюють медійний образ бізнес-лідера у медіа-дискурсі;
- ✓ описано вербальні засоби реалізації метафор, що концептуалізують образ Ілона Маска;
- ✓ виявлено основні конфігурації мультимодальних (вербально-пікторіальних) метафор, які формують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа;
- ✓ висвітлено роль концептуальних метафор різних рівнів схемності у формуванні медійного образу бізнес-лідера, розкрито їхній прагматичний потенціал та емотивні характеристики і реконструйовано медійний образ Ілона Маска, актуалізований у метафорах бізнес-дискурсу.

Теоретична цінність і практична значущість отриманих наукових результатів визначається внеском дослідження у розвиток сучасної корпусної лінгвістики, когнітивного виміру КДА, поглибленням методики корпуснобазованого критичного метафоричного аналізу. Розроблена автором комбінована методика може слугувати алгоритмічною базою для дослідження інших складних дискурсивних конструктів.

Практична значущість результатів полягає у можливості їхнього використання в освітній і науковій діяльності. Зокрема, дібраний емпіричний матеріал та практичні аспекти дослідження можуть бути використані при підготовці фахівців із корпусної лінгвістики, когнітивної стилістики, комп'ютерної лінгвістики, а також при розв'язанні практичних завдань прикладної лінгвістики.

Загальна оцінка змісту роботи. Дисертація Олексія Юрійовича є логічно структурованою і включає вступ, чотири розділи із висновками, загальні висновки, список використаних джерел (316 найменувань, з яких англomовних джерел – 277), список джерел ілюстративного матеріалу та спеціалізованого програмного забезпечення. У роботі містяться 45 таблиць, 16 з яких – у додатках, і 26 рисунків для унаочнення процедури та результатів дослідження.

Зміст дисертації відображає основні аспекти теми дослідження. У *вступі* чітко обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження; охарактеризовано теоретико-методологічні засади та наукову базу дисертації; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; окреслено структуру праці; подано відомості про апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* «Принципи когнітивного аналізу образу Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» автором розглянуто теоретичні засади когнітивно-дискурсивного дослідження формування медійного образу Ілона Маска; описано теоретичні засади когнітивного критичного дискурс-аналізу; схарактеризовано параметри дискурсу бізнес-медіа як різновиду медіадискурсу; узагальнено поняття медійного образу та висвітлено роль метафори у формуванні ментального образу Ілона Маска; описано механізм метафоричного мапування та блендингу, рівні схемності, типи і функції метафор у бізнес-дискурсі.

Другий розділ роботи «Корпусна методологія дослідження концептуальних метафор у дискурсі бізнес-медіа» присвячено деталізації методології вивчення метафори в медіа за корпусними даними. Автором обґрунтовано використання корпусних даних для аналізу концептуальних метафор у текстах новин, описано методику укладання вербального і мультимодального корпусів даних і запропоновано алгоритм поетапного корпуснобазованого аналізу медійного образу Ілона Маска в дискурсі бізнес-медіа .

Третій розділ «Метафоричні моделі вербалізації ментального образу Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» відзначається докладним і різнобічним висвітленням предмета дослідження: автором змодельовано метафори, які об'єктивують ментальний образ Ілона Маска; проаналізовано концептуальні домени і образ-схеми

як підґрунтя структурних, онтологічних і просторових метафор, визначено їхню продуктивність і роль в конструюванні образу лідера у дискурсі бізнес-медіа.

Четвертий розділ «Мультимодальні метафори, що актуалізують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа» присвячено систематизації та опису мультимодальних метафор, що актуалізують образ Ілона Маска у бізнес-медіа. Зокрема, автором розглянуто інтерсеміотичні відносини між вербальним і пікторіальним модусом, описано процес обробки візуальних метафор, та схарактеризовано типові конфігурації поєднання різних семіотичних модусів у мультимодальних метафорах бізнес-медіа. За результатами аналізу метафоричних корелятивів реконструйовано медійний образ Ілона Маска, актуалізований у метафорах бізнес-дискурсу.

Загальні *висновки* дисертації корелюють із послідовністю завдань, сформульованих у вступі, і логікою викладу кожного з розділів. У тексті роботи та додатках наведено таблиці і рисунки, що унаочнюють корпусні та статистичні результати дослідження.

Повнота викладу матеріалу дисертації у роботах, які опубліковані автором. Основні положення та результати дисертації Олексія Юрійовича висвітлено у дванадцяти наукових працях, із яких чотири статті надруковано у фахових наукових виданнях України, одна стаття – у виданні, що індексується в базі Scopus, одна стаття – у зарубіжному періодичному виданні країни Євросоюзу та шість публікацій тез виступів на всеукраїнських та міжнародних конференціях. Кількість та характер публікацій відповідають встановленим вимогам та засвідчують, що результати дослідження пройшли належну апробацію.

Відсутність порушень академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертації та публікацій Олексія Юрійовича не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації чи фальсифікації. Автор коректно покликається на власні наукові праці та на праці інших науковців. Порушення академічної доброчесності у дисертації відсутні.

Дискусійні положення й зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію, вважаю за необхідне висловити деякі зауваження і побажання щодо подальших наукових пошуків здобувача:

1. Уточнення потребує методика та послідовність виокремлення доменів-корелятивів, котрі досліджуються за корпусним підходом. Третє положення наукової новизни (стор. 22) містить твердження, що: «[в]ербальні засоби актуалізації образу Ілона Маска базуються на метафоричних кластерах, які містять домінантні лема із частотністю понад 1000 вживань: *fight, win, bull, run, battle, army*». Не зовсім зрозуміло, яка роль саме цих домінантних лем у виборі автором набору концептуальних метафор, а саме СПОРТ/ГРА, ВІЙНА, НАДПРИРОДНЕ, ТВАРИНА, ВИСОТА, ЦЕНТР, СИЛА, котрі позиціонуються у роботі як продуктивні (тобто частотні, такі, що «зафіксовані мінімум у 5% вибірки» (стор. 88)), адже кореляції між зазначеними лемами і доменами-корелятами метафор далі у роботі чітко не простежуються. Крім того, у розділі 2 автор зазначає, що першим етапом корпусного аналізу медійного образу Ілона Маска є створення списку «лем, які можуть *потенційно* виступати тригерами метафори для певного корелятивного домену» (стор. 80). Видається необхідним доповнити методику критеріями включення/невключення тих чи інших лем до цього списку потенційних вербалізаторів метафор задля уникнення ризику *не виявити* певні метафоричні патерни.
2. Варто докладніше прописати принципи моделювання інтегрованої структури ментальних просторів, представленої автором на сторінці 52 дисертації (рис.1.1). У положенні 2 наукової новизни зазначено, що «[м]ентальний образ Ілона Маска (референта метафор) є результатом метафоричної концептуалізації в дискурсі у процесі концептуальної інтеграції різноманітних ментальних просторів (персонального, бізнесового, політичного, соціально-культурного тощо)» (стор. 22). Згідно з представленою на рисунку 1.1. мережею концептуальної інтеграції, визначальним є набір таких ментальних просторів, як: Performance, Savior, Mythology, Pathology, що структуруються відповідними фреймами ШОУ-БІЗНЕС, РЕЛІГІЯ, МІФОЛОГІЯ. З рисунку не зовсім зрозуміло, як досліджувані автором у розділі 3 концептуальні кореляти, котрі, власне, метафорично відображають зазначені «персональні, бізнесові, політичні, соціально-культурні та інші» аспекти особистості Ілона Маска, інтегруються в простір бленду цієї концептуальної моделі, метою якої є

продемонструвати особливості створення *комплексного* медійного образу Ілона Маска як результату концептуальної інтеграції усіх зазначених ментальних просторів. Адже, як зазначає автор, «[е]лементи, які мапуються в різних просторах, поєднуються, інтегруються, змішуються в єдину ідентичність, оскільки існує лише один Ілон Маск» (стор. 51). Крім того, у *base space* замість покликання на джерело інформації, варто було б узагальнити базові елементи, котрі корелюють у вхідних просторах, а мережу концептуальної інтеграції доречно було б доповнити *простором бленду*, у якому схематично унаочнити комплексну *емерджентну структуру*.

3. Попри продемонстровану автором скрупульозність та уважність до деталей під час опрацювання вибірки у практичних розділах, не завжди доречними є обрані у таблицях вербалізатори метафор. Наприклад, у таблиці 3.12 (стор. 128) метафоричні вирази «big buzz», «honey trap», «unleash hell», «muzzle his free speech» не об'єктивують заявлені у заголовку до таблиці структурно-семантичні моделі у межах фрейму ВИДИ ТВАРИН, а радше демонструють метафоричне перенесення певних специфічних ознак поведінки тварин чи комах або дій стосовно тварин чи комах, такі як звуки, агресію, тощо, на ознаки ринкових відносин чи поведінки Ілона Маска. Недоречним є також вираз «witch hunt» у таблиці 3.13, де мова мала б іти про метафоричні перенесення з домену ПОВЕДІНКА ТВАРИН на взаємодію Ілона Маска з навколишнім середовищем.
4. Не зовсім зрозумілими є підстави включення фрейму АЗАРТНІ ІГРИ до корелятивного домену СПОРТ, та зведення слотів ШАХИ, ЛОТЕРЕЯ, ТОТАЛІЗАТОР та ПАЗЛИ до переліку в межах одного фрейму. Доцільнішим видається виокремлення в межах домену ГРА субдоменів СПОРТИВНІ ІГРИ (ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ/ФІЗИЧНІ) та АЗАРТНІ ІГРИ з подальшим моделюванням відповідних фреймово-слотових конфігурацій. Також, варто було б уніфікувати у роботі підхід, за яким формулюються назви доменів, фреймів, слотів, концептуальних метафор: або англійською, або українською мовою.

Висловлені зауваження й побажання не применшують наукової цінності дисертації, а лише підкреслюють актуальність порушених у розвідці питань.

Висновок про відповідність дисертації вимогам. Аналіз роботи і публікацій автора дає підстави зробити висновок, що дисертація Довбні Олексія Юрійовича «Метафорика медійного образу Ілона Маска (на матеріалі даних англomовних корпусів)» є ґрунтовним, завершеним і самостійним дослідженням, у якому відображена новаторська дослідницька позиція й отримані нові науково обґрунтовані результати. Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) щодо оформлення дисертації, а також у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, редакція від 01.01.2024 р.), що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор Довбня Олексій Юрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань В Культура, мистецтво, гуманітарні науки зі спеціальності В11 Філологія.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології

Карпатського національного університету

імені Василя Стефаника

Оксана ДОЙЧИК

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:10:55 15.08.2026

Назва файлу з підписом: Дойчик_відгук_Довбня.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 538.1 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Дойчик_відгук_Довбня.pdf
Розмір файлу без підпису: 561.5 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ДОЙЧИК ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА
П.І.Б.: ДОЙЧИК ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 3099207326
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:10:45 15.08.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000A1652501D8A1B007
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
д. філол. н., проф. Людмилі СОЛОЩУК
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **ДОВБНІ ОЛЕКСІЯ ЮРІЙОВИЧА**
на тему «**МЕТАФОРИКА МЕДІЙНОГО ОБРАЗУ ІЛОНА МАСКА**
(НА МАТЕРІАЛІ ДАНИХ АНГЛОМОВНИХ КОРПУСІВ)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань **B11 Філологія**
(Галузь знань **B** Культура, мистецтво, гуманітарні науки)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами

Дисертаційна праця Довбні О. Ю. має за мету реконструкцію медійного образу Ілона Маска за корпусними даними концептуальних метафор в дискурсі англомовних бізнес-медіа на основі інтеграції методів і понятійного апарату когнітивного критичного дискурс-аналізу, теорій концептуальної й мультимодальної метафори, концептуальної інтеграції та медіастудій із можливостями корпусної лінгвістики. Актуальність теми дослідження зумовлена потребою виявлення лінгвокогнітивних та лінгвопрагматичних механізмів формування метафоричних ментальних образів впливових особистостей на зразок Ілона Маска і забезпечена опертям на новітні розробки у теорії концептуальної та мультимодальної метафори, дискурсології, медіалінгвістики, а також корпусної лінгвістики, що створює необхідні передумови для всебічного вивчення механізмів конструювання метафоричного, у тому числі мультимодального, ментального образу впливової особистості. Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри ділової іноземної мови та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

«Когнітивно-прагматичний і мультимодальний аналіз дискурсу» (2025-2029 рр.) і наукової теми факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського «Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу» (номер державної реєстрації 0114U004320).

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження

Опубліковані автором наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації. В цілому за результатами дослідження опубліковано 7 статей (2 одноосібні та 5 у співавторстві). З них одна стаття надрукована у виданні, що індексується в базі Scopus, п'ять статей – у фахових наукових виданнях України, одна стаття – у зарубіжному періодичному виданні країни Євросоюзу. Основні положення дисертації, висновки і рекомендації автора пройшли обговорення на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та опубліковані у збірках тез (трьох одноосібних і двох у співавторстві). Особистий внесок здобувача полягає в систематизації теоретичних підходів до вивчення метафоричної креативності, зборі та аналізі емпіричного матеріалу, виявленні тригерів контекстуальної метафоричної креативності, підготовці основного тексту праць.

Отже, кількість друкованих наукових праць відповідає чинним вимогам до оприлюднення результатів дослідження та висвітлення основного змісту дисертації, яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Анотація до кваліфікаційної наукової роботи Довбні О. Ю. належним чином відображає основні положення та результати, що викладені у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та їх новизни

Завдяки чіткій постановці проблеми, належному структуруванню роботи та узгодженому викладенню матеріалу за розділами та підрозділами, наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертації, є належно аргументованими та логічними. Робота має достатній рівень теоретичного

обґрунтування, відображає уміння автора використовувати загальнонаукові та спеціальні методи дослідження мовленнєвих явищ і мультимодальних процесів, включно з методами корпусної лінгвістики. Це забезпечило обґрунтованість отриманих результатів.

Висунуті автором на захист положення демонструють новизну, що полягає у розвитку когнітивного корпусно-орієнтованого критичного дискурс-аналізу, а саме:

1) встановлено набір метафоричних моделей та кластерів моделей, що концептуалізують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа і на основі корпусного аналізу обчислено їхню продуктивність; зокрема, зазначено, що діапазон продуктивних структурних і онтологічних метафор охоплює корелятивні домени СПОРТ/ГРА та ВІЙНА, а також домени НАДПРИРОДНЕ та ТВАРИНА, а діапазон орієнтаційних метафор, як і можна очікувати, базується образ-схемах ВЕРХ-НИЗ та ЦЕНТР-ПЕРИФЕРІЯ (с. 88–167);

2) виявлено й описано пікторіальні й вербально-пікторіальні метафори, які формують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа (с. 167–196);

3) висвітлено роль концептуальних метафор різних рівнів схемності у формуванні медійного образу Ілона Маска (с. 133–141);

4) розкрито емоційно-прагматичний та аксіологічний потенціал аналізованих метафор; зокрема, встановлено, що ядро образу утворюють когнітивні ознаки «агресивність», «деструктивність», «харизматичне лідерство», а периферію – ознаки «ризикованість», «конфліктність», «непередбачуваність» (с. 189–194).

Достовірність результатів дисертаційного дослідження

Висновок про достовірність результатів кваліфікаційної наукової роботи Довбні О. Ю. впливає з:

1) репрезентативності емпіричного матеріалу (7 035 578 вербальних токенів, пов'язаних з Ілоном Маском і його діяльністю, відібраних з англomовних медіа за допомогою бази LexisNexis за період з 2013 по 2025 роки, а також 16 мультимодальних одиниць аналізу);

2) вдалого поєднання методів різних наукових напрямів: корпусного методу для укладання корпусів текстів бізнес-медіа; дефініційного аналізу для ідентифікації метафоричного використання лем; корпусно-орієнтованого методу аналізу колокацій і ключових слів та корпусної верифікації метафоричних моделей для перевірки інтерпретацій через великі масиви текстів; фреймово-слотового моделювання корелятивів і референтів для побудови метафоричних моделей; критичного метафоричного аналізу для поглибленого вивчення метафоричних моделей на різних рівнях та їхньої ролі в конструюванні образу бізнес-лідера в дискурсі;

3) міждисциплінарного ракурсу теоретичного підґрунтя дисертаційного дослідження, що поєднує роботи з філософії, когнітивної лінгвістики, корпусної лінгвістики, лінгвокультурології, дискурсології, психолінгвістики, прагмалінгвістики.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота Довбні О. Ю. є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено результати, отримані автором особисто. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації належним чином обґрунтовані та є результатом самостійної науково-дослідної роботи здобувача. У роботі коректно використано праці вітчизняних і зарубіжних науковців. Усі залучені до наукового аналізу положення, ідеї, результати досліджень, текстові та ілюстративні матеріали супроводжуються відповідними посиланнями, оформленими згідно з установленими вимогами. Ознайомлення з текстом дисертації та результати перевірки на предмет академічного плагіату не виявили неправомірних запозичень чи інших порушень принципів академічної доброчесності. Рівень цитування та оформлення посилань відповідає вимогам наукової етики та законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Важливість отриманих автором дисертації результатів та їх практичне значення

Отримані Довбнею О. Ю. результати мають теоретичне і практичне значення. Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що воно є внеском у розвиток когнітивного корпусно-орієнтованого критичного дискурс аналізу, теорії концептуальної та мультимодальної метафори, а також сприяє подальшим розробкам у галузі корпусної лінгвістики, дискурсології та медіа-лінгвістики. Практична значущість роботи визначається можливістю застосування її результатів і висновків у курсах із лексикології англійської мови (розділ «Семасіологія»), стилістики англійської мови («Стилістична семасіологія», «Публіцистичний стиль»), загального мовознавства («Мова і мислення», «Семантика»), а також у спецкурсах з когнітивної дискурсології, політичної лінгвістики, теорії комунікації, медіа-лінгвістики, теорії (мультимодальної) метафори, корпусної лінгвістики та у подальших студіях магістрантів і аспірантів. Результати дослідження можуть бути корисними для професійних медіа-аналітиків, PR-спеціалістів та інших фахівців у сфері комунікацій, які прагнуть глибше розуміти механізми лінгвального впливу в дискурсі бізнес-медіа.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. Важко погодитися з положенням про те, що ментальний образ Ілона Маска – це «когнітивний конструкт, який відображає стереотипні уявлення та упередження споживачів медіа щодо цього діяча у бізнесі, політиці та інших близьких сферах» (с. 16 і далі по тексту). З огляду на те, що цей конструкт реконструюється автором на основі публікацій впливових видань типу *The Economist*, *The Guardian (Business)*, *The New York Times*, *Forbes*, *The Financial Times*, *Business Insider*, *International Business Times* тощо, потрібно брати до уваги, що він відображає не просто уявлення, а, насамперед, інтереси, мотиви і цілі власників цих видань і створюється задля здійснення соціально-прагматичного впливу на споживачів бізнес-медіа за рахунок актуалізації певних позитивних чи негативних рис Ілона Маска через метафору. Для того, щоб дізнатися, наскільки цей конструкт відображає стереотипні уявлення споживачів

бізнес-медіа потрібно було б провести соціологічні опитування або психолінгвістичні експерименти, спеціально розроблені для такої мети.

2. Теоретико-методологічна частина дисертації не повною мірою узгоджується з практичною в аспекті застосування можливостей теорії концептуальної інтеграції (Fauconnier & Turner, 1996; Fauconnier & Turner, 2002; Turner, 1996; Fauconnier, 1994; Turner, 1991) та розширеної теорії концептуальної метафори (Kövecses, 2020), положення яких детально викладені в теоретичному розділі (с. 52–63). На жаль, ні у практичних розділах, ні, відповідно, в положеннях на захист чи висновках не відображені результати аналізу процесів інтеграції ментальних просторів, як і не здійснено аналізу ментальних просторів, задіяних в метафорах з концептуальним референтом ІЛОН МАСК. Аналіз метафор здійснювався виключно в термінах класичної теорії метафори.

3. Описуючи метафоричні моделі, зокрема, у висновках і положеннях на захист, варто було б, подавати не узагальнені схеми типу BUSINESS IS WARFARE і BUSINESS IS CONTEST, а висвітлювати ролі Ілона Маска в межах відповідних семантичних фреймів, згідно з метою роботи – реконструкцією медійного образу Ілона Маска.

4. Мультимодальна частина представлена надто малою кількістю матеріалу (16 одиниць), хоча, слід зазначити, що аналіз мультимодальних метафор здійснено доволі якісно. Також бажано було б визначитися із жанровою належністю цього матеріалу, який автор називає ілюстраціями. На мою думку, це типові меми, а для інтерпретації мемів суттєву роль відіграє подієвий контекст – меми інтерактивні, вони майже завжди є реакцією на якусь резонансну або «вірусну» (Мартинюк & Набокова, 2024) подію. Не знаючи подієвого контексту, важко погодитися з тим, що Ілон Маск, зображений в образі Ікара, що наближається до Сонця, є антигероєм (с. 172), адже Ікару не притаманні ні цинізм, ні злі наміри, які є обов'язковими ознаками антигероя. Ікар є більш складним образом: з одного боку, він є символом зарозумілості, гордині, а з другого боку, – символом прагнення вирватися за межі людських можливостей.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам

За сукупністю ознак дисертація Довбні О. Ю. є актуальним, оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке містить нові, науково обґрунтовані результати, що мають теоретичну та практичну цінність. Тему дисертаційної роботи розкрито, поставлену мету досягнуто, завдання дослідження вирішено. Анотації та зміст наукових публікацій належним чином розкривають основні положення проведеного дослідження. Враховуючи зазначене, дисертаційна робота Довбні Олексія Юрійовича «Метафорика медійного образу Ілона Маска (на матеріалі даних англомовних корпусів)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань В11 Філологія, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із зазначеної спеціальності.

Рецензент:

доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
перекладознавства імені Миколи Лукаша
факультету іноземних мов
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Алла МАРТИНЮК

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:15:11 11.08.2026

Назва файлу з підписом: Мартинюк_Рецензія на дисертацію Довбні.docx.sig
Розмір файлу з підписом: 28.6 КБ

Назва файлу без підпису: Мартинюк_Рецензія на дисертацію Довбні.docx.verified.sig
Розмір файлу без підпису: 25.4 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: МАРТИНЮК АЛЛА ПЕТРІВНА

П.І.Б.: МАРТИНЮК АЛЛА ПЕТРІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2078500861

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:07:05
11.08.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000E5A3E80193059E07

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа: 011

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З позначкою часу від ЕП (CAAdES-T)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
д.ф.н., проф. Солощук Л.В.

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **ДОВБНІ ОЛЕКСІЯ ЮРІЙОВИЧА**
на тему «**МЕТАФОРІКА МЕДІЙНОГО ОБРАЗУ ІЛОНА МАСКА**
(НА МАТЕРІАЛІ ДАНИХ АНГЛОМОВНИХ КОРПУСІВ)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань В – Культура, мистецтво, гуманітарні науки
за спеціальністю В11 Філологія

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами

На даному етапі розвитку технологій комунікації дослідження мультимодальних процесів та результатів конструювання медійного образу особистості набувають особливої актуальності для медіалінгвістики, когнітивної лінгвістики, дискурсології та інших сучасних галузей лінгвістики. Актуальність вивчення конструювання, актуалізації та функціонування ментальних образів у медіа підсилює той факт, що медіадискурс стає панівним «продукованим засобами масової інформації інституціоналізованим комунікативним утворенням, сукупністю вербальних і візуальних медіатекстів у сфері бізнесу та комерції, які слугують для конструювання суспільних уявлень про економічні процеси, корпоративну діяльність і ринкову динаміку в широкому соціокультурному контексті» (с. 1, 28 та далі).

Актуальність зазначеного напряму досліджень також зумовлена проривним розвитком мультимодальності та масовості комунікації в умовах Четвертої промислової революції на теренах цифровізації, появи штучного інтелекту, інформаційних мереж тощо. Унікальність сучасної комунікації, яка значною мірою переходить в онлайн-формат і спрямовується медіа, задає параметри формування цінностей суспільства, що комунікує, і відбиває їх у створенні медійних образів. Роль медіадискурсу та його одиниць, зокрема медійних образів в сучасній комунікації, є панівною і потребує осмислення. У дисертації Довбні О. Ю. досліджується саме такий актуальний для сучасної лінгвістики феномен: метафоричні моделі актуалізації ментального образу, а також їхні вербальні та мультимодальні засоби актуалізації, механізми їхнього утворення, їхня продуктивність та прагматичний потенціал. Своєчасність

проведеного дисертаційного дослідження механізмів і засобів конструювання окремого медійного образу також посилюється вибором для аналізу знакової в англomовному дискурсі бізнес-медіа бізнесової і політичної фігури Ілона Маска, який уособлює цифрові та бізнес інновації сучасного суспільства.

Актуальність дослідження Довбні О. Ю. забезпечує виконання роботи в рiчищі панівної когiтивно-дискурсивої парадигми в лiнгвістиці. Дисертант формує комплексну методологію для аналізу обраної проблематики шляхом iнтеграції положень класичної та розширеної теорії концептуальної метафори, медіалiнгвістики, теорії дискурсу та корпусного аналізу.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри ділової iноземної мови та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна "Когнітивно-прагматичний і мультимодальний аналіз дискурсу" (2025–2029 рр.) і наукової теми факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського "Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу" (номер державної реєстрації 0114U004320).

Особистий доробок автора, що полягає у виявленні рiзномірівневих метафоричних моделей, які формують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа, та мультимодальних засобів реалізації відповідних метафор, має очевидну практичну цінність, зокрема для розуміння механізмів реалізації ідеології, впливу та маніпуляції в сучасній цифровій комунікації.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження

Опубліковані автором наукові праці повною мірою відбивають зміст дисертації. Загалом за результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць, серед них 7 статей: 1 публікація у співавторстві у наукометричних виданнях, проiндексованих у міжнародних базах даних Scopus та Web of Science, 1 одноосібна публікація у періодичних наукових виданнях держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та/або Європейського Союзу, і 5 – у фахових виданнях України категорії «Б» (три з яких у співавторстві). Основні положення дисертації та висновки її автора пройшли апробацію на 5 науково-практичних конференціях і опубліковані у збірниках матеріалів. Отже, кількість друкованих наукових праць Довбні О. Ю. відповідає чинним вимогам до публікації основних положень дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Також основні положення та результати дисертаційного дослідження Довбні О. Ю. належним чином презентовані в анотації.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та їх новизни

У кваліфікаційній науковій роботі Довбні О. Ю. логічно та доказово викладені переконливі дані, що забезпечують належну обґрунтованість наукових положень дисертації. Автором опрацьований великий масив інформації: теоретичні та прикладні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців в галузі медіалінгвістики, теорії дискурсу, теорії концептуальної метафори; за допомогою сучасних інструментів корпусного аналізу складений і проаналізований достатній за обсягом корпус практичного матеріалу, отриманий з бізнес-видань (The Street, Business Insider, The International Business Times, Forbes та ін.).

Висунуті на захист положення відповідають меті дисертації, що полягає в реконструкції медійного образу Ілона Маска за корпусними даними концептуальних метафор в дискурсі англomовних бізнес-медіа.

Відповідно до поставленої мети, в роботі сформульовані науково нові положення, що відображають особистий внесок автора у розв'язання дисертаційних завдань та відбивають новітність наукових поглядів Довбні О. Ю. на проблему ролі концептуальних метафор у конструюванні медійного образу. Основні наукові положення дисертаційного дослідження сформульовані таким чином:

- описано вербальні засоби реалізації метафор, що концептуалізують образ Ілона Маска і визначено набір метафоричних моделей у дискурсі бізнес-медіа (розділ 3);
- на основі корпусного аналізу обчислено їхню продуктивність та систематизовано типові метафоричні кластери (розділ 3, додатки);
- виявлено основні конфігурації мультимодальних (вербально-пікторіальних) метафор, які формують образ Ілона Маска у дискурсі бізнес-медіа (розділ 4);
- висвітлено роль концептуальних метафор різних рівнів схемності у формуванні медійного образу бізнес-лідера, розкрито їх прагматичний потенціал та емотивні характеристики і реконструйовано медійний образ Ілона Маска, актуалізований у метафорах бізнес-дискурсу (розділи 1, 3);
- побудовано спеціалізовані корпуси вербальних і мультимодальних даних з медіатекстів бізнес-видань про Ілона Маска (розділи 3, 4, додатки).

Достовірність результатів дисертаційного дослідження

Чітка постановка проблеми, вдале структурування роботи та узгоджене викладення матеріалу за розділами та підрозділами роблять наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертації, належно аргументованими та логічними. Робота теоретично обґрунтована і відбиває наукову ерудицію

автора і володіння ним сучасним методологічним апаратом лінгвістики. У роботі використано великий за обсягом фактичний матеріал, сформований за допомогою сучасних інструментів корпусної лінгвістики, що забезпечує широту охоплення та достовірність проведеного автором прикладного аналізу і обґрунтованість отриманих результатів.

Також достовірність отриманих результатів дослідження підтверджуються публікаціями автора за темою дисертаційної роботи. Особистий внесок автора, який формує наукову новизну роботи, підтверджений достовірними і актуальними даними і повною мірою представлений в положеннях, що виносяться на захист.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота Довбні О. Ю. – це самостійно виконане наукове дослідження, у якому викладено результати, особисто отримані автором. Сформульовані в дисертації наукові положення та висновки належним чином обґрунтовані та є результатом самостійної науково-дослідної роботи, виконаної Довбнею О. Ю.

У роботі коректно використано праці вітчизняних і зарубіжних науковців та джерела фактичного матеріалу. Усі такі інформаційні джерела супроводжуються посиланнями на першоджерела, оформленими відповідно до чинних вимог.

Ознайомлення з текстом дисертації та результати перевірки на предмет академічного плагіату не виявили неправомірних запозичень чи інших порушень академічної доброчесності. Рівень цитування та оформлення посилань відповідає вимогам наукової етики та законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Важливість отриманих автором дисертації результатів та їхнє практичне значення

Отримані Довбнею О. Ю. результати дослідження мають науково-практичну значущість і можуть використовуватись для викладання дисциплін лінгвістичного циклу, зокрема загального мовознавства, теорії комунікації, когнітивної лінгвістики, лексикології, стилістики, теорії метафори у ВНЗ відповідного профілю, слугувати основою для наукових досліджень і практичної діяльності в галузі медіааналізу, комунікації, копірайтінгу та ін.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. Досліднику доцільно глибше розмежувати параметри й завдання колокаційного та кластерного аналізу. Рекомендується зазначити, що

колокаційний аналіз слугує для виявлення статистично значущих і конвенційних сполучень слів, тоді як кластерний аналіз дозволяє виявляти випадки вживання неконвенційних, okazіональних чи авторських метафор, яких достатньо багато наводиться в тексті.

2. У другому розділі, під час опису джерельної бази, автор зазначає, що дослідження фокусується виключно на дискурсі бізнес-медіа. Разом з тим, серед ілюстративного матеріалу фігурують приклади з видань загального спрямування (на кшталт The Guardian, The New York Times). З огляду на це, виникає питання, як саме в роботі розмежовується суто діловий медіа-дискурс та загальний новинний, і які критерії відбору текстів застосовувалися для утворення корпусу.

3. У дисертації поєднано класичну теорію концептуальної метафори / розширену теорію концептуальної метафори (Дж. Лакоффа, М. Джонсона, З. Ковечеша) та теорію концептуальної інтеграції / блендингу (Ж. Фоконьє, М. Тернера). Доцільно було б надати додаткове пояснення, у яких саме випадках (для яких текстів чи явищ) інструментарію теорії концептуальної метафори виявилось недостатньо і виникла потреба у залученні двопросторової або багатопросторової моделі блендингу.

4. Автором ґрунтовно реконструйовано аксіологічно суперечливий медійний образ Ілона Маска (поляризований між сакралізацією та демонізацією). Водночас з тексту роботи не до кінця зрозуміло, чи є цей образ статичним, хоча досліджуваний період охоплює різні етапи (наприклад, успіхи SpaceX, криза виробництва Tesla, скандальне придбання Twitter).

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Довбні О. Ю. є актуальним, оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичну та практичну цінність. Поставлену в дисертації мету досягнуто, всі завдання дослідження вирішено. Основні положення проведеного дослідження належним чином презентовано в наукових публікаціях автора та в анотації.

На підставі зазначеного можна ствержувати, що дисертаційна робота Довбні Олексія Юрійовича «Метафорика медійного образу Ілона Маска (на матеріалі аних англомовних корпусів)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань В – Культура, мистецтво, гуманітарні науки за спеціальністю В11 (Філологія), відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти

і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із зазначеної спеціальності.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та
методики викладання іноземної мови
факультету іноземних мов
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Олена НЕФЬОДОВА

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:03:53 15.08.2026

Назва файлу з підписом: Рецензія Довбня Нефьодова.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 248.8 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рецензія Довбня Нефьодова.pdf
Розмір файлу без підпису: 249.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: НЕФЬОДОВА ОЛЕНА ДМИТРІВНА

П.І.Б.: НЕФЬОДОВА ОЛЕНА ДМИТРІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2734100603

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:03:51 15.08.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000023AD3017721AE06

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00